

บทที่ 1

บทนำ

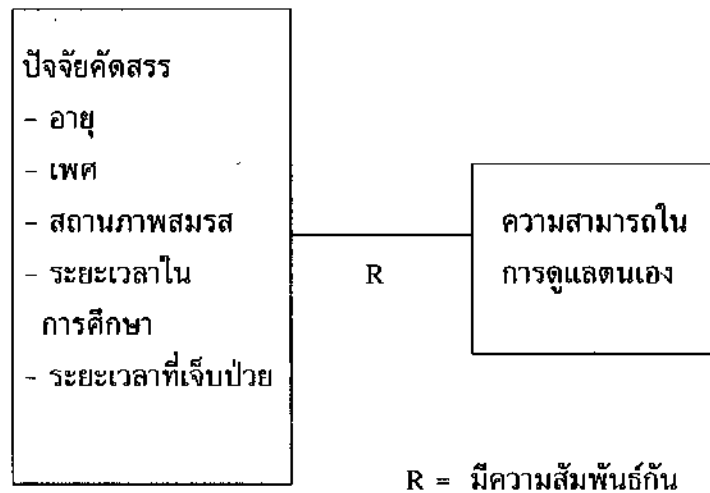
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โรคเอดส์เป็นโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญมากปัญหาหนึ่งของโลก เนื่องจากเป็นโรคที่มีอัตราการตายสูง และแพร่กระจายออกไปในประชากรกลุ่มต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างรวดเร็วและยังไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ประเทศไทยเริ่มมีรายงานผู้ติดเชื้อเอดส์ครั้งแรกในเดือนกันยายน พ.ศ. 2527 จากชายรักร่วมเพศที่ติดเชื้อมาจากต่างประเทศ และชายชาวต่างประเทศรักร่วมเพศที่เข้ามาในประเทศไทย แพร่กระจายโรคสู่ผู้ติดยาเสพติด หญิงอาชีพพิเศษ ชายผู้เที่ยวหญิงอาชีพพิเศษ ภรรยาชายผู้เที่ยวหญิงอาชีพพิเศษและสับดูตที่คลอดออกมาต่อไป (ธีระ รามสูตร, 2532) จนกระทั่งถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2538 พบว่ามีผู้ติดเชื้อเอดส์ในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 22,135 ราย (องค์การอนามัยโลก, 2538) โดยมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี ในจังหวัดขอนแก่นมีผู้ป่วยเอดส์ในปี พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2539 จำนวน 518 คนและ 519 คน ซึ่งเป็นผู้ติดเชื้อที่มีอาการในปี พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2539 จำนวน 139 คน และ 187 คน ตามลำดับ (หน่วยงานควบคุมโรคเอดส์และกามโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น 2538, 2539)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำงานในแผนกผู้ป่วยอายุรกรรมมาเป็นเวลานาน พบว่ามีผู้ป่วยจำนวนหนึ่งที่มีความพร้อมในการดูแลตนเอง เช่น ขาดการรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง มารับการรักษาไม่สม่ำเสมอ ไม่มาตามนัด ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมีผลเสียต่อผู้ป่วย เป็นการยากต่อการควบคุมอาการของโรคตลอดจนการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อในด้านการรักษาพยาบาล ซึ่งฮีเทอร์และคณะ (Heather, et al., 1980) กล่าวว่าพยาบาลเป็นบุคลากรที่ใกล้ชิดกับผู้ป่วย มีบทบาทในการดูแลให้การช่วยเหลือ โดยเฉพาะบทบาทที่สำคัญในการดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ก็คือ การสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อให้ผู้ติดเชื้อเอดส์สามารถดูแลตนเองได้ถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับการรักษาของแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะผู้ป่วยโรคนี้ถ้าอยู่ในระยะที่ปรากฏอาการ ผู้ป่วยยังสามารถเคลื่อนไหวและมีพลังพอที่จะปฏิบัติกรดูแลตนเอง เพื่อจะรักษาไว้ซึ่งโครงสร้าง หน้าที่ สุขภาพและสวัสดิภาพของตน (Orem, 1985 อ้างถึงใน สมจิต หนูเจริญกุล. บรรณาธิการ, 2537)

ในบทบาทของพยาบาลต่อการส่งเสริมการดูแลตนเองของประชาชนนั้น โอเร็มได้สร้างทฤษฎีความพร้อมในการดูแลตนเองขึ้นจากพื้นฐานของการปฏิบัติ (สมจิต หนูเจริญกุลใน สมจิต หนูเจริญกุล. บรรณาธิการ, 2537) โดยเน้นให้พยาบาลแก้ไขความพร้อมในการดูแลตนเองของบุคคล และวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การเพิ่มความสามารถในการดูแลตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการการดูแลตนเองทั้งหมด รวมถึงปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถและความต้องการการดูแลตนเอง ถ้าหากบุคคลพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อภาวะสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรและความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวีตามกรอบทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับพยาบาลในการพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยพิจารณาถึงปัจจัยคัดสรร (Selected basic conditioning factors) ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการศึกษา และระยะเวลาที่เจ็บป่วย ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเอง (Orem, 1991) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สํารวจปัจจัยคัดสรรและความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวี
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวี

สมมติฐานของการวิจัย

1. อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการศึกษา และระยะเวลาที่เจ็บป่วย มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรและความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มาเข้ารับการรักษา ณ ห้องตรวจผู้ป่วยนอกแผนกอายุรกรรมโรงพยาบาลศรีนครินทร์ และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น ซึ่งผู้ป่วยได้รับการยืนยันจากแพทย์ว่าในโลหิตมีแอนติบอดีต่อเชื้อเอช ไอ วี หรือได้รับผลการตรวจเป็นบวก (Positive) อยู่ในระยะที่ปรากฏอาการแต่ไม่มีความผิดปกติทางสมองและจิตใจ และผ่านขั้นตอนการให้คำปรึกษา (Counseling) แล้ว โดยไม่จำกัดเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการศึกษาและระยะเวลาที่เจ็บป่วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เพื่อให้บุคลากรในทีมสุขภาพได้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นส่วนร่วมในการวางแผนการพยาบาลเพื่อพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้อย่างเหมาะสม
2. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ติดเชื้อเอชไอวี หมายถึง ผู้ติดเชื้อเอช ไอ วี ที่อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าในโลหิตมีแอนติบอดีต่อเชื้อเอช ไอ วี หรือได้รับผลการตรวจเป็นบวก อยู่ในระยะปรากฏอาการ ไม่มีความผิดปกติทางสมองและจิตใจ และได้ผ่านขั้นตอนการให้คำปรึกษา (Counselling) แล้ว และมารับการตรวจรักษา ณ ห้องตรวจผู้ป่วยนอกแผนกอายุรกรรม โรงพยาบาลศรีนครินทร์ และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น และยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

ปัจจัยคัดสรร หมายถึง ลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการศึกษาและระยะเวลาที่เจ็บป่วย

อายุ หมายถึง จำนวนเต็มปีของอายุผู้ติดเชื้อเอชไอวีตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่ตอบแบบสัมภาษณ์

เพศ หมายถึง เพศชายหรือหญิงซึ่งเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี

สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้แก่ โสด คู่ หม้าย หย่า หรือ แยกกันอยู่

ระยะเวลาในการศึกษา หมายถึง ระยะเวลาสูงสุดที่ได้รับการศึกษาของผู้ติดเชื้อเอชไอวีโดยคิดจำนวนเป็นปี

ระยะเวลาที่เจ็บป่วย หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่ผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้รับการยืนยันจากแพทย์ว่า ในโลหิตมีแอนติบอดีต่อเชื้อเอช ไอ วี หรือได้รับผลการตรวจเป็นบวก (Positive) อยู่ในระยะที่ปรากฏอาการจนกระทั่งถึงวันที่ตอบแบบสัมภาษณ์

ความสามารถในการดูแลตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีกระทำการดูแลตนเอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการดูแลตนเองทั้งหมดโดยสอดคล้องกับภาวะของโรคตลอดจนการรักษาที่ได้รับ ประเมินโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วัดความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามกรอบทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม